

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Expositiones super orationem dominicam

Heinrich <von Langenstein>

[Basel], nicht nach 1474

[urn:nbn:de:bsz:31-315756](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-315756)

x Dp 6

AN 13
AN 12
AN 21-27

- ✓ Z. # 8394 + 95 1) Basel. Mich. Wenzler. c. 1478. (20 ff.)
- ✓ Z. # 1429. 2) adh. a.) (Thomas, Summa) " " (f. 21-37)
- ✓ Z. # 1454i. 3) " b.) Köln, Arnold Thekenbornen c. 1470 (f. 38-67)
- ✓ Z. # 3436 4) " c.) Strassburg, Ad. Kirschius. c. 1470 (od. früher)
(fol. 68-98)
- ✓ Z. # 393 5) " d.) Ulm. Joh. Zainer (fol. 99-124)
- ✓ Z. # 9464 = 847258 6) " e.) ^{Basel c. 1473-4.} Strassburg, Mart. Flach. c. 1475 (fol. 126-159)
- ✓ Z. # 5903. 7) " f.) Basel, Mich. Wenzler u. Frid. Briel.
c. 1470-72 (fol. 140-201)
- ✓ Z. # 15839. 8) " g.) " " (fol. 202-211)
- ✓ Z. # 6903 9) " h.) " " (fol. 212-223)

Stück des alten Vorderdeckels erhalten.
mit alter Sign.

L 4

Expositio venerabilis magistri Henrici de
hassia / sup domicam orationem.

Reverendo in xpo patri ac domino domino Sebado Episcopo
wormaciensi. Henricus de Hassia suum ut sequitur
dicens / pater noster. Divina sapientia rebus omnibus
decore ordinis congruenter distribuens / inter ce-
teros universum ornantes / ordinum nostrorum / iuxta numerorum
habitudines / quod daturum maxime et cubitoz. ut tradiderunt
philosophi / et extrema in eivallis duxit proportionabilibus / et yma-
ginalibus / medijs statuit copulanda decetibus. ut claret mul-
tiformis et in corporalibus et spiritualibus. In spiritualibus quidem /
quoniam deus per christum medium / generum humanum reduci disposuit ad de-
um summum. et hoc per mediatores / angelos / prophetas / et apo-
stolos ad cognoscendum christum. Per medios sacerdotes et e-
piscopos / ad obediendum sibi per ipsum. et generaliter clericos in-
ter deum et laycos mediatores. Justos inter eum / et ministros. p-
fectos inter deum / et imperfectos. Comprehensores inter eum / et in-
itatores. Ex inde perfecto est illud soli christiane religioni spe-
ciale seu proprium. ut ipsi professores homines sanctos quasi dei
ficerent. et festiue volent atque ad eos votis et orationibus / iugiter
recurant mediatores. quos viventes in carne / constat specia-
liter placere et placuisse deo. in hoc tremenda divine maie-
statis altitudinem officiantes. et suam infirmitatem indignita-
temque recognoscetes. ne forte indignus homo / pulvis et cinis
domini maiestatem / per se alloquens de presumptione / arguitur in-
gratior abcedat. ut pauide humilitatis merito citius homo
quod petit obtineat. et dum servos dei honoribus dignifi-
cat. ipse deo servire regnare intelligat. Quanta igitur spe
salutis animi exultat peccatoris / cuius vita per adipiscendum

nō sufficit regno celoz. / dū h̄ diuine dispētatōis ordie
intellectus / cognoscit se illud p̄ alios apud deū obtinē
posse qđ suis viribz et meritis attingere nō p̄sumit. / dū
qz iustoz oēnes p̄ peccatoribz beatoz / p̄ uiatoribus
iuuoz / p̄ mortuis audit ineffabilis diuine dignatōis
decreto / exaudiēdas. / atqz d̄fidit. / saluatoris fretz te =
stimonio. meritis eozum et precibz / q̄s amicos de manu
mona facere potest / iniquitatis se ad eēna recipiēdū ta
bernaculo. / et legit i scripturis tāta dei clemētiā morta
liū votis et pijs incliatam p̄cibz / iue p̄ tot tātisqz effecti
bus pijs ozois / vota etiā infidelū exaudire dignaret.
Unde orauit alexāder et mōtes. **Caspj** iudeos inclusit
otinuati sūt. **Theodosij** Impator oīra **Eugenium** ro =
bustissimum tyrannum magis orādo quam feriedo pug
nauit. **Orauit** iohue et celum stetit. **Orauit** ezechias et
sol retrocessit. **Orauit** moyses manibus in crucem ex =
tensis / et inimicos superauit. **Orauit** helias et tribus an
nis non pluit super terram. **Orauit** rursus et pluebat
Orauit petrus et symonem magum deiciebat. h̄is pla
reperies discurrēdo p̄ ceteros dei seruos in magnis
a maioribus sepe exauditos miraculis. **Et** si regibus se
culi et virtuosis hoc moris est hominibus parum boni =
verius dei comparatōne nullius bonitatis. ut caros az
dorantes se pro miseris pie exaudiant. quid est quod
amicis et carissimis suis suppliciter pro reozum offēsis
orantibus summe bonus denegabit dominus omnipotēs
eū proprium est exaudire miseriam inopum et gemi =
tum pauperum. quem indulgentem laudant liberati de
misericordia et potentia. quem petentibus magnalia do
nātem extollit liberalis magnificētia. **Multū** itaqz valz

deprecatō iusti iuatois . Et ut forte quibus dā placet
 ampli⁹ quam ophensois . quia hic est in statu meren-
 di . illi premiū recipiendi . **N**ic in uia se affligit ille i ter-
 mio quiescit . hic compatitur et lacrimis orat ille mil pa-
 titur sed gaudijs exultat . **V**erūtāmē nemo ex hīs er-
 ret nemo fallat sibi spem fructus alieni temeritate va-
 na pollicetur non decipiat peccatorū quisq̄ . aliorū me-
 ritis ⁊ p̄ciis sic frivole confidēs ut peccare n̄ desistat .
 aut habenas ad peccādū laxet ⁊ t̄p̄e ad deū oꝛom̄bo ⁊
 p̄posse p̄his operib⁹ respirare nō studeat . quomā mime
 p̄ eis efficax est viuificādis aliorū deprecatō ⁊ dō placēs
 cōuersatō . quorū fides sine operib⁹ mortua est . sed pro
 eis quorū fides per dilectionē operat̄ aut p̄ cōpunctio-
 nem . pro remittēdis peccatis ⁊ pro sua salute indefesse
 colluctatur . **S**i sic Augustinus senscit aut quicūq̄ al-
 ter dixerit . qui lego de paulo quod dictū ē iustorū p̄-
 ces p̄ resuscitādū mortuis toties exauditas negare n̄
 p̄sumo . **Q**uādoq̄ etiā aliq̄s sue non comparātes saluti .
 p̄his iustorū instātijs de sompno peccati ad uitā gr̄e re-
 suscitatos aut resuscitādos . maxie de ill' qui impetu pas-
 sionū ⁊ tēptatōnū q̄nq̄ cadūt aut qui cōsciētia erronea
 statim in errorib⁹ ⁊ uitijs . q̄nq̄ imobilitati . nihilom̄⁹
 credēs se obsequiū p̄stare dō . d̄ q̄bo erat fortasse sau-
 lus dū adhuc spirās m̄iaz ⁊ cedīs i discipulos domi be-
 ati stephāni suffragātib⁹ p̄ciis fēs ē paul⁹ . **D**e hīs eti-
 am obstatis q̄ sciēt ⁊ studiose peccāt cōtēpnēs uiam sa-
 lutis . q̄ gaudēt cū malefecerit ⁊ exultat i reb⁹ pessimis
 q̄ diu cū mortalib⁹ uitā egerit . despandū nō est tāq̄ le-
 gi ordiate repugnet . deū p̄ talib⁹ a morte peccati resu-
 scitādis iustorū oꝛones exaudire . **S**z quicquid i hac

altricatione sentiat quicquid potius securi usque iuuēdū arbitror. ut inter eos quisque reperiri laborz qui pro alijs intercessuri sunt liberandis. quod de eorum inueniat numero pigricatiū qui aliorz se meritis confidunt proprijs neglectis iustificandos et regno celoz inserēdos. Qui ergo aliorz princeps esse cupit meitorz et seruoꝝ dei spat saluari instātia precamini. et ipse sic oret sicque laborz. sic uiuat ut sui non sit culpa si iustoz preces pro ipso deo non exaudiat. Idcirco ut orando placeat eloquia oris et meditatio cordis nostri in aspectu dei spiritus eius maxime operum est nobis orationis quam crebrius ad deum preces clamamus. **D**romis quodammodo totius citatis dei ore salutatoris dictate. sensus sic adūte atque sic in contemplatione eius misteria habere. ut quoties os loquitur uerbum in meditatione cordis inardescat ignis. Ignis quodammodo diuini amoris qui nos ad orandum urgeat. et ut impetremus quod petimus efficiat. **L**uare domice orationis hanc quicquidque pro excitanda deuotionis flamma expositioez legem non spernat uera dignatione ueneranda.

Capitulum secundum.

Qui filius ihesu christi ymago patris hominis factus. ut patrum in terra beneplacitum faceret sic in celo. sciens in quibus humani fragilitati necessarius diuinum auxilium spirituale a mortalibus implorari oportebat. quod nostro apud preces exaudibilior quicquidque et pro quibus eum rogari sibi acceptabilius est atque saluberrimum esse prouidens. ut omnia quibus nostra indiget infirmitas a deo nobis largiri petendo recognoscamus. orationis uerbum abbreviatum misit super terram. uerbum uite grandium misterijs salutis humane. uerbum fecundum omnium petendorum continens summam angustatis nescium in breuitate perspicuum. plenitudine non anxium. uerbum inquam orationis quotidianae. orationis generalis non solum christianis quinimo omnibus uiribus dei professibus

iudeis et pagans quem in monte discipulis
suis et turbis tradidit dicens math sexto. Orates noli
te multum loqui. Scit enim pater vester celestis quod opus sit
vobis antequam petatis eum. Sic ergo orabitis.

Capitulum tertium.

Pater noster. quia in exordio creature ex nihilo
ad ymaginem suam creauit nos. **P**ater noster. quia
patris uisceribus nobis peccatis passus in san-
guine filii sui regnauit nos. **P**ater noster. quia coheredes
filio suo in eternam hereditatem adoptauit nos. Qui es in
celis. inferioribus mouendo eos ad perfectum nostre mor-
talitatis. qui es in celis superioribus presentando beatorum ob-
tutibus facie tue claritatis. **Q**ui es in celis idest celestis
hominibus inhabitando eos per spiritum veritatis. **Q**ui es in celis
et in terris et in rebus omnibus per essentiam ratione immensitatis.
Et quidem si deus sic pater noster est neque in celis est. nos igitur
filius eius. hac consideratione accessi. ipsum ut patrem super
omnia honorare debemus. super omnia diligere debemus ei in omnibus obedire. la-
borare eum spiritus et ubique filialiter timeamus. quod si fecerimus. cum
omnibus patris naturali impulsu diligat suam plebem. omnis opifex spe-
ciali affectu amet suum opus. nisi enim quod quod deus pater noster cele-
stis qui fecit nos et refecit nos in uisceribus nos dili-
get. eum pater noster exercebit circa nos. pascet nos sicut vo-
latilia celi. vestiet nos sicut agri lilia. uirga pietatis nos dis-
ciplinabit. peccantes doctrina salutis nos illuminabit ignoran-
tes. ergo nunc qui filii dei facti sumus. contumur in toto corde ad
creatore nostrum. et genua nostra que ad vanitatem iniquam ora-
tionis quandoque inclinamus ideo ad patrem nostrum celestem qui
nos creauit qui nobis spiraculum uite dedit. qui nos per sanguinem
filii sui redemit. referentem flectamus et in spiritu humilitatis et

aino dextro orates dicam? pmo. Sanctificet nomē tu-
um. sup oia venerabile ⁊ honorabile hēatur nom. q̄ xp̄s
filius tu? te mūdo nomiauit ⁊ p̄dicauit deū oīpotētem
creatorē celi ⁊ terre. Sanctificetur nomē tuū h̄ ē fir-
metur in cordibz nr̄is nomē q̄ tu diceris de? ingemit?
p̄ d̄substācialis ih̄u xp̄o. ⁊ missor eius d̄ substātie sp̄s
sancti. Sanctificet nomē tuū idest glorificet v̄bū tuū
in creatū i carnē e celis missū. ut manifestaret nomē tu-
um hoībz q̄s dedisti ei. nomē inq̄ q̄ nomiaris auctor oī-
um. ⁊ domi? vniūsoz p̄tector noster. Refugiū. libera-
tor ⁊ redēptor nr̄. p̄ ih̄m xp̄m in cui? noīe oportet nos
saluos fieri. ⁊ omē genua flecti celestiu t̄restriu ⁊ infer-
noz. Sanctificet nomē tuū. h̄ est quicquid ē p̄fectō
nis. dignitatis excellētie ⁊ honoris. nomi tuo attribua-
tur ut nomieris in toto orbe de? altissim?. potētissim?.
iustissim?. sapiētissim?. ⁊ pat̄ miscicordissim?. Sancti-
ficetur nomē tuū. idest gr̄az actionibz sup inuēris be-
neficijs sanctū ⁊ laudabile. **D**rem? secūdo.

Adueiat regnū tuū. **I**st ut regnes i nob. nō caro. n̄
mūd?. nō demō. ita ut tuus iustis imperijs nō illoz in-
quīs suggestiōibz paream?. **A**dueiat regnū tuū ut
delicet in orbe vniūsu p̄ncipe hui? m̄di eiecto foras. et
te miserāte fiat ut tibi regi? seculoz ubi? obediatur. ⁊
cultu vere fidei a cūctis terrigenis acceptabilē tibi ser-
uiatur. **A**dueiat regnū tuū. h̄ est p̄cta gr̄atiā trāse-
undi taliter hui? uite cursū ut post mortē i celeste reg-
num rapiamur sursum. **D**epeemur t̄cio. **F**iat volūtas
tua sicut in celo ⁊ in t̄ra idest p̄sta ⁊ cōcede ut nos mor-
tales. p̄ modulo nr̄e d̄ditionis infirme ita tuā implea-
m? volūtātē in terris. qualiter a beatis implet̄ in celis

4

Fiat volūtas tua sicut i celo et i terra. h̄ est presta ut q̄s
admodū tue volūtatī i celo idest i ecclesia cristi que ce-
lum dicitur obtēpatur a cristianis. ita et extra eā a ter-
renis ad te dūtēdis iudeis et paganis eādē obediat. fiat
at volūtas tua sic i celo et i terra q̄si dicatur domie q̄a
tua volūtas sp̄s iusta. et tibi nō resistere potest nec di-
cere quisq̄. **C**ur facias sic dignū et iustissimū ē ut n̄ qd
nos volumus qd nos delectat sedz carnalē spiritū n̄m
fiat. h̄ qd tu ius i celo i terra et subz terram nob̄ pla-
ceat et nos delectet. fiat volūtas tua sic i celo et i ter-
ra. petira? ut sic sp̄s n̄r qui tanq̄ celū i microcosmo
supeminet. ita ut caro n̄ra spiritū d̄sciat et tuo d̄fōmis
fiat b̄nplacito. **Q**uarto de p̄cātes dicam? **P**anē nostrū
q̄tidianū da nob̄ hodie. h̄ est tu i quē oculi oīm spe-
rāt ut des. esca illoz i tpe oportuno n̄re mortali iūte
varijs exteriorz indigētis subiecte cōcede ogruēter ne-
cessaria. **P**anē n̄m q̄tidianū da nobis hodie. iudicet
eū qui de celo d̄scēdit qui sp̄m n̄m regetet et confortet
et celestiu saporē sibi p̄stet. h̄ p̄cis est eucaristia q̄tidie
vel sacramentalē. vel effectualē de mēsa diuina fidelibz
p̄cipiēda. **P**anē no. cor. da. no. h̄. idest q̄tidie p̄sta no-
bis aliq̄ cōsola. d̄e sp̄ualē et refocillatōez et opunētionē
interiorē. coquēre panē exteri? lacrimaz. et h̄ aut orōe
aut lectione aut auditōne vel d̄tēplatōe mirabiliū. tue
potētie. misericordie. et dignatōis erga nos immēse.
q̄mā nō i solo pane viuit hō. h̄ de oī v̄bo qd p̄cedit de
ore dei. **Q**uinto supplicie ac h̄ūlitate p̄cem. **E**t dimie
te nob̄ de. no. idē peccata que nos efficiūt debitorē p̄
narū secūdū ordmē iusticie tue. i punitōne peccatoz
effulgentis. et decorē vniuersi restituentis. itaqz nullū

peccatū in vniuerso decet remanere impunitū. Et d. n. de. nostra. idest scdm augustinū peccata q̄tidiana q̄ ōro dōmica delet ideo debita n̄ra. que tā nobis adherēt. ut quātūlibet iuste in hui⁹ uite caligie iuuam⁹. nō desint nobis peccata. p̄ quib⁹ dimittēdis assidue orare indigeamus. Et dimitte nob debita n̄ra. hoc ē eēnas penas mortalib⁹ n̄ris peccatis quātū est de se debitas iurte passionis xp̄i in tēporales misericordiē omutatas h̄ aut. in purgatorio aliq̄n finēdas. Et. d. n. de. n̄ra. idest at tēto n̄re fragilitatis defectu. ignorātie nullo ⁊ tēpraz tōnū pullu impotuno. q̄ scdm grad⁹ ordines. dignitates. ⁊ stat⁹ n̄ros facere debem⁹. ⁊ nō facim⁹ seu indigne agim⁹. ad culpā mortālē nob nō imputa. S; miseris miseris. pie ignosce. // Sicut ⁊ nos dimittim⁹ debitorib⁹ n̄ris. misericordiē ea i quib⁹ nob obligāt q̄tēs miserā paupertatem. ⁊ impotētiā eoz iuderim⁹. ⁊ eos nō hēre scierim⁹. unde omode nob qd̄ debent solue possent. aut saltē donec possūt pie expectamus. Sicut ⁊ nos dimittim⁹ debitorib⁹ n̄ris omēm iniuriā in nos cōmissibile. quātū ad culpā q̄tēs hūilē ⁊ dolentē recognouerint iuste nos offēdisse ⁊ remā cū oblatōne emēdatōnis corde ⁊ ore postulauerint. q̄liter si iustū ē et oī no rōne rsonū. ut oīs rational' catura ad offēdētēs si habeat. quō i eoz homis descēdere poterit error q̄ crederet deū ifinite bonū piū ⁊ misericordē. operi manuū suaz nō p̄dicto remā de ipsh⁹ offēsa implorāti nō omnē culpā indulgere velle nec posse ordine dīne iusticie. hoc ut quidam mouebantur non permittentem. Nec moueat quēquā quedam esse peccata quo iudex pollicie punit morte. nulla obstāte comitētis ea punia ⁊ peccati displicētia

5
iudici exhibita quoniam qui iudex presidet humane pol-
licie non est sui in iudicando et peccata puniendo. sed le-
gis cui in hoc subicitur deus. autem iudex vniuersi. do-
minus ē nulli subiectus aut subicibilis. ex habundantia
benignissime libertatis sue iudicans et puniens ad eius
gloriam et vniuersi bonum et decorem. plus facit pecca-
tum quodcumque puniri voluntaria penitentia et humi-
li recognitione peccati cum displicentia contritionis. quā
merorem mortis eterne dampnationis. quia iusticia dei
magis elucescit in punitōne peccatoris hic et in purga-
torio. quam in inferno. et eius misericordia amplius o-
stenditur. quia dignatur peccatorē ut peniteat icitare
et penitentem recipere. Unde et est maius gaudium
angelis dei super vno peccatore penitentia agente. quā su-
per nonaginta. ix. iustis. penitentia non egentibus. Sicut
et nos dimittimus debitoribus nostris. Rigorem penarum
et cum respecta humilitate cognitionis. penarum et mag-
ne penitentiae et doloris. quo ex corde dolet contrito iniu-
riam intulisse commutamus penam perpetui carceris. in
penam temporalem leuē extra carcerē exoluēdam. Ita et
tu domine dimitte nobis in hīs modis culpas et miseri-
cordia fac nobiscū in penis. Si. et. n. d. de. nris quan-
doque ex habundantia pietatis opacientes miserie obstia-
tōnis et execrationis offendentiū et persequentiū nos in-
dulgemus. beati stephani orātis per lapidantibus se. horta-
ti exemplo ymmo et cristi in cruce pendentis et dicentis.
Pater ignosce illis quia nesciunt quid faciunt. ita et
tu pater celestis ex infinitate tue clementie nobis com-
patiens dimitte peccata in quibus vel ignorantia vel con-
suetudine excēcati stamus immobiliter. et excita nos

ne unquam obdormiamus in morte. **S**exto rogemus ad
patrem. Et ne nos inducas in temptationem id est ne des li
cenciam demonibus temptandi nos secundum libitum
nequicie eorum. vel si feceris da nobis virtutem triu
phandi in eos. ut dedisti seruo tuo sancto Job. Et ne
nos inducas in temptationem hoc est qui sine te nihil pos
sumus facere suppliciter precamur. ut cum temptatio im
portuna et grauis nos urget carnis mundi vel demonis
non labamur in peccatum te subtrahente iuuamen speci
ali. sine quo triumphare nequimus. Et ne nos inducas
in temptationem id est rogamus ne temptas nos proban
do nostram uirtutem prosperitate. tribulatione. pauperta
te. huiusmodi in quibus nos casuros preuides aut non
meliorandos. **S**eptimo deprecemur. **S**ed libera nos a ma
lo culpabilis delectationis in inuasionibus temptationum.
a malo mortalis sceleris quo relinquamur in manibus demoni
um. a malo temporalis inquietudinis et corporalis egri
tudinibus. a malo talis habitudinis qua priuemur sine be
atitudinis. Quod autem in hac oratione christus instituit
pluraliter dicendum da nobis. dimitte nobis. ne nos. libe
ra nos a malo. denotat singularem caritatis nexum et fra
terne dilectionis affectum. qui iugiter debet esse uiuorum
inter se. et ipsorum ad gementes in purgatorio spiritus
mortuorum. Et quomodo semper orare debemus pro illis
simul et fratribus nostris christianis et pro nobis ipsis non sin
gulariter. ut ita ex magnitudine pietatis et latitudine ca
ritatis orantes citius exaudiri mereamur.
Et hoc de domice orationis expositione aliqui et seculi multi
plici septem petitionum eius breui et sumaria expositione.

Capitulum quartum.

6

Licitur p̄ illaz ampliori dēclaratōne ⁊ mox ali
q̄li iuxta illas rēphōsione cōsiderādū ē adhuc.
Et p̄mo que requirūt ut h̄ oꝛō digne et exau
dibiliter dicatur. ad qd̄ exigitur ex pte oꝛātis. hūilitas
et deuotō in affectu cordis ⁊ gestū corpis. et q̄ nō sit
offensus ei a quo petitur. ut saltē sit in resipiscēdo a pec
catis ⁊ in conatu ut recōcilietur deo. ⁊ q̄ intētōni debi
ti finis qui es deī honoz ⁊ glā oꝛādo imitat. Et medijs
et modis d̄bitis ad ea p̄sequēda que petit labor et ⁊
conetur. ⁊ q̄ tēpus loc⁹ ⁊ mod⁹ faciēdi petitū diuine
dispositōm cōmittatur ⁊ volūtati alioquī indiscrete pe
tit. Et p̄mo secūdo ⁊ quarto elice quid etiā ex pte eius
pro quo oratur exigitur et ex parte oꝛōnis requiritur
ut distincte ⁊ decenē p̄feratur ut debite ⁊ tenacit̄ itelli
gatur. Ex parte v̄o rei petite exigitur ut sit talis q̄ ta
lit̄ disposito a dispositis deceat ⁊ cōueniat talē datorē
tali tempore ⁊ modo tribuere. Ex h̄is discurredo p̄ sin
gulas oꝛōnis domice petitōes et eaz sc̄lus p̄ expositos
liq̄de patere potest a quibz h̄ oꝛō indigne ⁊ infructuose
dicatur ⁊ a quibz exaudibilis ⁊ di gne vbi vereoz ī pri
mis nemo d̄m̄s vobis c̄stias h̄ ad deū die noctuqz ela
mātibz. Ip̄e respōdeat. Si ḡ ut iugit̄ fatemī sū pater
vester celestis modis et causis quos scitis ubi ē honoz
filiorum ad tam piūm et gloriozum patrem ubi est
t̄mor ⁊ amor ⁊ obedientia filialis et ubi est illud quod
cuiuslibet gēnitois paterna debeat voluntas ⁊ na
tura iubet ⁊ in irrationabilibus iudicet ut veri filij et
legales vniū patris tenacius se diligant. efficacius
se inuent ⁊ viscerosius sibi compaciantur diuīte sub
uenientē paup̄ri. Sano egrotanti sapienti ignorantī.

Potenti impotēti fortior debiliori diues inopi. Miles
cui. Cuius sacerdoti. Et putas q̄ digne et fructuose
dicat p̄mā domice orōnis petitiōne uidelicet. Sanctifi-
cetur nomē tuū qui nomē dei sui tacite blasphemāt et de-
ridēt. et assumūt nomē dei inuanū assidue. p̄ illud iurā-
do. deū testē falsitatis adhibēdo et detremēdo dō irreue-
renter et friuole garrulādo. et opprimēdo. eū esse q̄mō
nō est. et fecisse q̄lit nō fecit. nō posse que potest. posse
que nō potest. impossibilia et hīs filia. **N**ec digne hac
petitiōne orāt illi. q̄ ad auditū noīs tremēde maiestatis
dei nō tremūt. nec in vllū reuerētie nutū corde ac corpe
assurgūt. **E**t in q̄rū labijs iugit̄ sonat nomē dei nō in sa-
lutaribz laudū p̄dicamētis sed in execrabilibz vulnerū
cristi iuramētis. **N**h̄ sūt qui clamāt ad deū ore. Sancti-
ficetur nomē tuū. et ipsi corde et opere paripēdūt et in-
dignificāt illud. **I**n horū numerū cōputādos arbitror
et illos xpianoz p̄sides vane glōsos. qui grām suam q̄
rūt magis q̄ dei. qui titulos magnificāt et nom̄ suū vbi
q̄ gloriose extolli affectāt et perpetuari peurāt. **S**olli-
ciores ut nomen eoz et generis sui glōsū et honorabile
habeat̄ perpetue in gnationibz. q̄ q̄ ad dei glām nomen
xpi p̄dicetur et nominetur. in salutem populis et gētibz
Atq̄ atroziores in eos qui honori eoz detrahūt q̄ aduer-
sū illos qui nomen dei nedum honorare negligūt s̄ blas-
phemāt et contēpnūt isti dicāt deo qui dvelint dicāt ope
Sanctificetur nomē tuū mēciūtur quia publice corde
et ore affirmat scificet̄ nomē nr̄z. **E**t q̄d de hīs dicā q̄
rū pfessio et stat⁹ h̄ exigit. vt noīs dei sanctificatiō idest
laus et extollentia iugiter resonat in gutture eoz qui
taceo cātare nesciunt nec legere ā lecta intelligē nōt

7

sed hoc facere nolunt non frequentantes choros nisi hora recedente
pede parte sed foris aut locum ingluvie luxurie et exercende
isolerie huius non canunt precomia diuini nominis aut marie uirginis
sed promittunt nephanda ueneris. Non percipiunt cum dauid ci-
tharam laudis in domini domo. sed in inuicem citharam carnis in
domo diuini debachantes canticis bachii in coram. nusquam
sonantes tympanis christi in cymbalis iubilationis que sunt etiam
que hodie diuinas aures fatigant clamando domine domine. **A**dueniat
regnum tuum ex eo quod in presenti uita non primum querunt reg-
num dei et iusticiam eius sed regnum mundi et glam eius orna-
tum seculi et diuicias eius placitum carnis et delicias eius. **U**nde
satis dicunt domine non regnet in nobis caro. non demones. non
regnet peccatum in nostro mortali corpore. sed ipsi illorum imperijs
pius et desiderijs nunc resistere satagunt. **S**ed et ipsi aposto-
rum successores papa et episcopi quibus in apostolis deum in-
telligitur. **I**te in orbem uniuersum et predicant euangelium omni
creature quid merentur dum uoce orant. **A**dueniat
regnum tuum. **R**egnum scilicet fidei in omnem terram. fiat
unus pastor et unum ouile. regnet christus ubique. et ipsi
nec opere nec opere ad hoc cooperari uolunt. **R**ursum cum se-
dulo oramus fieri dei uoluntate sicut in celo et in terra qua-
drupliciter ut prepositum est. **R**espondet nobis deus. **E**cce
presto sum ut sic fiat. sed ubi est uos facere quod in uobis est. ut huius
preste facite quod dicitis et potestis. et ego prestabo omne quod
petitis. **A**udistis ab aristotile quomodo actus actiuo-
rum fieri disposuerim in paciente disposito. **A**udistis
ab augustino. **Q**ui creauit te sine te non iustificabit te
sine te. **E**t quod res sic a ministro quod eas preuie sit
os motus habere sine et uolo. **F**iat uoluntas tua
sicut in celo et in terra. qui non in cunctis que fiunt

laudat dei voluntate et gaudet ipsius beneplacito qui mur-
murat contra deum impatiens in successibus in prosperis de-
retes et elachis fame pestilentis et guerris. tanquam diuina
voluntas non rationabilissime omnia disponat et dispeset et
tot mala iustissime in mundo fieri non permitat. qui ex ma-
lis meliora elicere nouerit an putas et digne et fructu-
ose orat. **P**anem nostrum quotidianum da nobis hodie.
raptores et auari qui non expectant nec debite confidunt
ut deus det eis panem suum. sed panem quotidianum a deo alijs da-
tum inique rapiunt inuictes et rapinis furtis uisus et alijs
impie et fallaciter acq̄sitis que eorum non sunt nec a deo eis da-
ta sed a dyabolo iniqua operatione peccata. **N**unquid et iterum in-
uanum orat dicentes. **P**anem nostrum quotidianum da nobis hodie.
quibus iam per superhabundantiam temporalium tribuit deus ut panem
quotidianum eis inuitu dent suis pauperibus quibus non est
sed potius iniquis crudeliter extorsionibus et fallacijs circu-
uentombusque eos spoliant. quare et dicunt. **P**anem no-
strum quotidianum da nobis hodie. qui necessarijs uite suffi-
cienter et ultra quam digni sunt a deo preestitis non conten-
tantur. sed per voluptatibus luxurijs et in dampnis fasti-
bus explendis insatiabiliter sicut pennisarum cumu-
lum infantium. **S**unt et alie diffidentie filij qui omnimoda et
indefectibili prudentia curam gerunt de crastino. quos
arguens dixit saluator. **N**e solliciti sitis anime vestre quod
manducetis aut corpori vestro quid iduamini respicite
volatilia celi quoniam non seruit neque metet et pro celestis pa-
scit illa. superflua ergo sollicitudinem de crastino et prudentiam
indiscretam cristus uolens uitari. in domino confidit uobis
nos et hic orare ad patrem. ut panem det nobis hodie.
Quia etiam propter deum omnis orates nulli indigne dicunt

Dimitte nob̄ debita n̄ra. S̄ q̄b̄ sūt nōnulli qui volunt
 delicias h̄uisse ōtra deū peccādo. ⁊ nullas tristitias seu
 molestias sentire idest sibi satisfaciēdo. s̄ vel indulgētia
 r̄i ōcessione vel papaliū l̄raz impētōe culpas dimit
 ti ⁊ penā cupiūt relaxari. ⁊ post mōtē subito de delictis
 mūdi ad gaudia celi euolare. Illi nolūt in se dei iustici
 am s̄e ⁊ ei⁹ misericordiā clarescē. volūt q̄si in cūctis o
 perib̄ dei misericordiā exerceri. sic ⁊ iusticia ei⁹ fiat ali
 quib̄ ⁊ alijs stulte petētib̄ suor̄ debitoꝝ remissionē ⁊
 regni celestis sine medijs oportunitis adeptōnē r̄ndet eri
 st⁹ q̄si matri filioꝝ zebedei. **A**bite nescitis q̄d petatis.
 quia nō potestis bibere de calice passionis mee quicq̄m.
 quē ego p̄ vob̄ bibi totū. **S**iliter ⁊ sexta petītōe orā
 tes nō exaudiūtur pusillanimes. qui ut nō tēpnentur
 petūt desider. qui coronari sine pugna cupiūt. **D**iffidē
 tes qui adiuuamē dei nō recurrēt. **N**ec septima peti
 tōne ad deū clamātes libera nos a malo. exaudiūtur deli
 cati ⁊ molles q̄s comodosē uite suavis sic affectit. ut s̄b
 t̄āquillitate ⁊ pace t̄pali oīb̄ ammotis cladib̄ ⁊ p̄su
 ris. poti⁹ delictis cupiūt squalere. ⁊ in iua v̄utum pi
 gritari quā s̄b alēno p̄speritatis ⁊ aduersitatis t̄paliū
 cursu strenue ut cristianis p̄p̄riū est p̄ corona militari
 uirtutū. **T**aliū utiq̄ null⁹ digne h̄ac petītōnē p̄fert.
 nec alia q̄dā petītōe hui⁹ orōnis q̄s̄ fructuose orat.
 nisi ut debita intētōne p̄cierit ⁊ nihil omiserit de h̄is q̄
 debet et facere potest ut ea a deo fiant que fieri orando
 desiderat.

Capitulum quīntum.

Elicita igitur ex oratione
 dominica hac moꝝ correptione. **R**estat et elice re

aliqua ex eadem pro catholice veritatis. contra errores
defensione stabilitone ubi pmi to sex maxias idest reglas
oibz notas ex hitudie petētis ad petitū. ⁊ ad eū a q̄ pe
titur ⁊ ecōūso. **Quar** p̄ma ē. Petētis indigētia q̄ iu
uare nō potest p̄p̄ia insufficiētia orare ⁊ pellit corā supe
riore potētia Patet qz nō ē p̄p̄e qd̄ quis p̄ se sufficiens
ad aliq̄uid p̄ illo acquirēdo imploraret aliū. **Secda**
p̄ q̄ quis orat ⁊ dēp̄catur aliū. illūc suis viribus neq̄
ut oportet adipisci. **Tertia** cui⁹ benignitas iubet vel i
sticiut indigētē a se necessaria petere. haut dubiū ⁊ ei⁹
fidelitas recte petētē decreuit exaudire. h̄ p̄batōne nō
indiget. **Quarta** q̄ ostat rogāda vt bona ocedat et
mala auertat. ostat utrūqz facere ⁊ nō facere posse. h̄
p̄atet qz si inuitabili necessitate h̄ fateret nō rōnabili⁹
rogādū esset q̄ ignis ut calefaceret obusibili appōito
igit̄ ⁊c. **Quinta** regula qui se peti ab alijs instituit
ut p̄ eū a malis liberetur ⁊ bonis docētur. eos curat et
speciali p̄uidētia gubernat. notū est. **Sexta** Collatis
bonis p̄ quibz oratur oserēt. actiones reuerēde sūt ḡ
tiarū. Ex qua maxia siue regula mediāte quarta petitō
ne domice orōnis seq̄tur. qz p̄ bonoz collatōne ⁊ maloz
rū remotōne q̄ sedm̄ ordīnē naturalis cursus nobis in
sunt aut adueniunt regratiandū est. sicut de sup̄na
turalit̄ collatis. patet quia illa petitione petimus a deo
necessaria sustentationis vite corporalis. ut cūm. ⁊
potum. vestitum. auram conuenientem et huiusmodi.
que naturalis cursus producit et omnibus adducit eti
am animalibus irrationabilibus. **Igitur** cum ex quat
ta et quinta regulis p̄missis constat deum non necessi
tate sed liberali et gratuita libertate. nature cursum

9
sic disposuisse et instituisse. et ad h' institutū cursū sup
orū et inferiorū p libitu sue volūtatis in meli? vel prius
nobis iuxta meita vl' dmeita variare et immutare posse
patet ex sexta regula ppositū. **Ex tētia etiā regula medi**
ante quinta petitiōne uidelicet dimitte nob debita nra.
sequi uidet q' aliqs etiā imortli culpa dmicā orōnē di
cēdo cū atteritiōne veniā dseqtur. vel i casu dsequi possit.
utpote si ex dshideratiōe utilitatis peccatorū et abiectōis
ppriē ratōne ipoz et ex dshideratiōne acbitatis penarū
timore dculus. et tristitia circūagitat? tandē suspirādo
recurrat ad deū. licet nō timore filiali motus. et dicat
corde hūili et aimo attrito ne diu drito. **Pat' noster**
qui es in celis. Dimitte nobis debita nra. Iterū domi
ca orō dmiūt et a peccatoribz et iustis dicēda uidet in
st. tūa. qm i quinta petitiōne dicitur dimitte nob debi
ta nra idest peccata. qsi supponatur dicētē i peccatis eē
et ita ex sēda regula uidetur illatū correlariū verū.

Ex hīs igitur sex regul' aduētis pmissis domnicē
orōnis petitiōibz. mltiplex fatuitas repellitur erratiū
hereticorū et deliratiū phoz. vnde audis pelagi? dīne
gracie ingt? pnam. et secūdam regulā. et fideles ex cri
sti institutiōne orare ad patrē. da puenire ad regnū tu
um. psta fieri a nob volūtate tuā. dimitte nob peccata.

Et ne nos inducas intēptatiōnem. Recte dshūditur et
ipius falsa et heretica assertō repellitur. q' mēcit? ē ho
minem ex pprijs liberi arbitrii iuribz. absqz aduutorio
dei speciali. et tēptatiōibz quibuslibet resistere posse. et
pitēdo et dei volūtate faciēdo ex eis regnū celoꝝ pmēri.

Ex tētia reglā et petitiōe qnta et ei? expoitiōe r'fellit' erro
Caymitaz n' edctū l'n spāciū i reillione peccoz. s' mēctiū

hōies sub statu huius uite irremissibilē peccare posse. q̄s
admodū āgeli fecerūt p̄ statu uite ip̄oz. **¶** Ex q̄rta ⁊ q̄n
ta regulis adiunctis domice ōm̄is petitiōibz error de-
struitur antiquus. illoz qui mūdū inferiorē p̄tē dordia
tōnem nimia que ī ip̄o apparet. dā p̄uidētia gubnari ne
gabāt dicētes. Circa cardies celi ambulat ⁊ n̄ra nō d̄si-
derat. **R**ursū ex eis dē regulis ⁊ petitiōibz elidit̄ error
phozū ⁊ q̄rūdam erratiū theologoz. ponētū oia eueni-
re de necessitate. ⁊ p̄ d̄sequēs deū cursū om̄nē ⁊ natu-
ralē rerū variare ⁊ alterare p̄ libitū n̄ posse. nec aliter
facere cū homibz q̄ facit ⁊ ex d̄sequētī mortales. ōm̄i-
bus ad deū frustra fatigari. et ex eis nec meli⁹ nec pe-
ius habere posse ⁊c. **H**ic oim̄ errozē p̄nitōssim⁹ h̄ sua
impietate opat⁹ ē q̄ q̄m̄is sapiētes hui⁹ mūdī p̄hi de-
um agnoscerēt. allerētēs ip̄m p̄mū oim̄ p̄ncipiū eē.
⁊ ab eo celū et totā naturā dependere. **T**amē ip̄m nō ut
deū glorificauerūt. nec gr̄as ei egerūt h̄ euauerūt ī co-
gitatōibz suis ⁊ stulti facti sūt. credētēs se esse sapien-
tes errozi hui⁹ d̄sentietēs. **N**os aut̄ nō sic. **¶** q̄d pul-
set erroribz dem⁹ ex oibz gl̄am deo. confiteam̄ ei d̄fessi-
ne laudis ratōne habitudinis paterne pietatis ad nos
dicēs. **P**ater noster. **R**egremur ei ⁊ magnificem⁹ no-
mē ei⁹ ratōe b̄nificij p̄mordialis creatōis. ⁊ misterij no-
stre mirabilis repatōis iugit̄. **C**lamātes. **S**anctificet̄
tur nomē tuū. **E**t ubiqz laudis ⁊ honoris p̄comio extol-
lat̄ ⁊ gl̄osū p̄dicetur. laudm⁹ ⁊ superaltem⁹ liberalissi-
mam d̄i bonitatem qua regnum glorie nobis disposuit
aduenturū. et se dare nobis ī illo ostēsurum. **E**xtolla-
mus indefectibilem d̄i iusticiam ⁊ marguibilem ei⁹ be-
neplacitum. clamātes. fiat volūtas tua sic ī celo ⁊ ī t̄ra

Glorificemus deū ratōne liberalissime p̄uidētie q̄ ⁊ t̄p̄a
 lia nobis habunde multiplicat. ⁊ sp̄ūalia nobis gratis
 ⁊ sp̄ōte donat. ꝛcedēdo utrūq; panē corp̄alē ⁊ sp̄ūalē.
Magnifice p̄dicem⁹ oipotētem misericordiā ei⁹ q̄ darz
 in remissionē peccatorū. q̄m sol⁹ de⁹ potest. Laudemus
 deū p̄sidētā oībo dominātē. cui parēt oīa i celo ⁊ in t̄ra.
 q̄ inimicis n̄ris fōtissimis ne nos tēptādo dāciāt. resistē
 potest ⁊ om̄e malū excludere et a malo om̄i nos p̄serua
 re. **E**x hijs ⁊ sup̄iorib; dictis claret hāc oꝛoꝛ oꝛe cri
 sti formatā ⁊ institutā oꝛonē oīm sūmā fore. salutarib;
 petitiōib; p̄gnātissimā. **P**riua oīs oꝛo ad deū esse de
 bet. aut petitoria. aut ludatoria. aut reḡiatoria. Is aut
 sil' talis ē ut lucide inueniet ⁊ q̄ sed; p̄posita diligēt
 eā studuerit adūtere. **R**ursū ordīnē septē petitiōnū ei⁹
 notādo inueniet q̄ in oībo q̄ agim⁹. **P**rimū in intētōne
 n̄ra ⁊ sollicitudine esse dēt deū honor ⁊ glā vt verū fiat
Sanctificet nomen tuū. **S**ecūdu ut d̄sequimur celeste
 regnū. **T**ertiū ut d̄formemur diuine volūtati. **Q**uar
 tū ut sustētē corp̄aliē ⁊ sp̄ūaliē ad obediēdū validi⁹
 diuino beneplacito. **Q**uintū ut peccata inobediētie sine
 quib; n̄ra fragilitas diu esse nō potest. misericordiē pe
 nitētia media nob̄ remittāt. **S**extū ut iuste uiuamus
 ne rōne peccatoꝛ a deo relinq̄mur tēptatōib; demonū
Septimū ut om̄e malū q̄ incolēdo deū ⁊ p̄ficiēdo in vir
 tutib; ⁊ meritis impedim̄ subueniēte ip̄o amoueamus.

ExPLICIT EXPOSITIO VENERABILIS MAGISTRI HEINRICI DE
 HALLIA. SUP̄ ORATōNē DOMICAM.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several lines and is significantly faded.

Explicita...
Faint text at the bottom of the page, possibly a signature or a reference.

Explicio herici de bassia sup aue maria

Aue maria. p̄cul dubio. Illā sancte matris
ecclesie cōsuetudinē / qua dicta oracione ore
filij dei formata / atq; vt v̄sum ē fidelib; ad
mouendū ⁊ glōificandū patrem celestem
instituta. subiungit verbū salutacionis ore angelico p̄
nunciatū. in honore v̄ginis dei genitricis. cum clausula
laudis sui filij sp̄u sc̄o suggerente originē traxisse omni
no fatēdū est. Alioquin qua temeritate quauē leuitate os
p̄ccatoris p̄sūp̄sisset. ruminare iugiter. verbum ange
licum in honorem virginis addēdo id qd̄ elizab; cecinit
ad laudem concepti in ea saluatoris. Quare etiā hō v̄gi
ni mediatrici p̄rexisset. oraciōem potius solūmodo lau
datoriā qm̄ p̄ vigentiū humanis necessitatibus suppli
catoriā. Sancto sp̄itu igit̄ sic p̄udente salubriter fac
tum est. vt post oracionem dominicā qua ⁊ deum pa
trem glōificamus ⁊ singula huic mortali vite ad salu
tem necessaria petimus. diceremus oracionem glori
ficatoriā filij. quem pater inter se ⁊ nos mediatorem
posuit. p̄ quē ⁊ nos r̄demit ⁊ omnia p̄ ipsū nob̄ donari d
ere iit. Atq; laudatoriā v̄ginis matris quā aduocatri
cem habem; ad filium vt h̄is tā pijs tanq; do patri ca
rissimis mediatoriū. decenti laudis cōfessione nob̄ beni
uolis factis. omne petitū a patre obtineam; ide eē po
test qd̄ p̄ dominicē oraciōis oblationē hac oraciūcula tā
q̄ captōe b̄uolēcie m̄ri ⁊ filio p̄re c̄ta r̄petere cōsueu
im; Et ne nos idueas i tēptaciōes / s; libera nos a malo. q̄
si dicere velim; deo pati iterueniēte filio b̄ndictō quē p̄
nob̄ ex b̄ndicta v̄gie i cānal volūisti / atq; ip̄a intercedēte

desse hōis q̄a te petiūm? / p̄arie libera nos ab oibz mal'
Ideoqz hac oracōe s̄il' v̄ginis matris ⁊ filij d̄i patris
magnificatoria . verbis quīdem exigua . virtutuu vero
celestium misterioz grauidissima . sicut ⁊ oracione do
minica orantes . diuina istione formati audemus dicere

Capitulum secundum .

Ave maria gratia plena dominus tecum bene
dicta tu in mulieribus ⁊ benedict⁹ fructus ve
ntris tui ihesus xps amen! Hanc oracionez
in particulas quatuor diuidēdā eē . h̄s indicat quod ab ā
gelo placū ē . Ave maia gra . ple . do . te . tu . in . mu . Et
ab elizabz dū ad p̄sentiā maie exultauit ifās i vtero ei⁹
dictū est . Et benedict⁹ fruct⁹ v̄tris tui . Particulā
vero terciā . v̄tpote ihs xps . sum⁹ p̄otifex addēdā cen
suit . Et / Amē . pticulā . quātā deutō pleb ad iecit . Pā
ticula p̄ma v̄ginē salutat ⁊ dignificat . Secūda filium
benedicit ⁊ glorificat . Tercia filiū nominat ⁊ ipsū xps
seu messiā p̄dicat . Quāta ex h̄is salutē optat ⁊ vitatez
affirmat . Prima reddit v̄ginē nob̄ beniuolā . Secūda
i eliat nob̄ filij ei⁹ eolemēciā . Tercia dat dicētibz eam
statutā indulgētā . Quarta āplexādo vitatē ⁊ cupiendo
salutē meret̄ d̄i gr̄tiā . **S**ed quomodo āgel⁹ v̄ginēz
salutādo dignificauit l' dignā ostēderit itelliges . si q̄
rēti q̄lis ē ista salutacio . **R**espōdeat . Fuit reuerēcialis
⁊ adoratoria . Fuit stat⁹ salutāis optatoīa . fuit de ieffa
bili nouitate amitoīa . fuit magnitudini dignitatis cōg
tulatoīa . fuit tal' salutacō que ex patre salutantis ex
pressit affectū singularitatis amicitie ⁊ caritatis affect⁹
beniuolētie ⁊ familiaritatis affectū fauoris ⁊ pacis Ex
parte v̄o v̄ginis salutate expressit ipsius precedentem

In p̄sentia s̄il' v̄ginis matris ⁊ filij d̄i patris

Aue

quod prima

13
Ihm xpm. et interpellat pro nobis ad ipsum. Igitur. **Aue** quia abstulisti maledictionem eue. **Aue** quia elisisti eterno dampno =
natiōis ve. **Aue** quia redidisti nos iute eue. **Aue** quia sine
ve macula originali. et sine ve culpe actuali. **Aue** uirgo ppe
tua quia restitisti que perdit matris eua. Ergo aures redēp
tis inclina filiis eue. qui uigilant ad te clamant. **Aue** matris quia
altissimi archangelo e celis missio taliter affatus est. Cuius
inuidite dignificationi archangelus sic ostendit est. In
cuius hac salutatione singulari homo deo et angelus reconciliatus est. Ergo uirgo pia aures inclina miseris uigilant ad
te clamantibus. **Aue**. matris. quia gratia plena. quia domini tecum
quia benedicta tu in mulieribus. plena quidem totaliter
ter plena permanenter. plena super effluenter. **Gratia** eque
dem plenitudinis cunctarum uirtutum certitudinis
credendarum ueritatum. **Gratia** illustrationis prophetice.
Contemplationis excellentissime. **Gratie** optime et
paginis naturalis. singularissime pulchritudinis corporalis.
decetissime habitudinis mortalis. quoniam omni
artifex ad ipsius in utero matris formationem superna
turaliter concurrentem. suo filio dignum tabernaculum fabri
caturus eam intrinsecus tanta omni gratificationum carismatum
et dignificationum habituum plenitudine ornauit ut et
iam in eius exteriori effigie gratia diuina tam efficaciter
luceret quod eius aspectus carnalium estus extingueret. per
torum corda spungeret. mundanorum desideria leuaret ad ce
lestia et speculum mundicie omnibus esse ostendit iudicia. Impleuit eam
itaque in ventre gratia diuinitatis et in corde gratia caritatis. ut in
ore esset gratia affabilitatis. In matris uero misericordie et
largitatis. In gressu natiuitas gratissima. In uultu
pudicitas pudicissima. In intellectu prudentia. In cogitatu

mūdicia. Modestia in auctu. Temporalia in affectu
 In aspectu verecūdia. et in omni sensu et corporis gestu
 virtutū relucētia. Igitur ve effluet plēa gratia. de cuius
 plenitudine accipiūt uniuersi. Tristes solaciōez. peccatores
 viam. Iusti perfectiōez. Angelicis leticiāz. deniqz
 tota trinitas gloriāz. et dei filii humanē carnis susticiant
 Ergo quā grā plēa. in nos redūdet grē venia. p te vgo
 serena. Cū sit dñs tecū. quā dñs spūs sanctus pueit i te
 dñs filius deceptus ē i te. dñs pater pariter cū hys habita
 uit i te dñs pater tecū qui genuit quē accipis. dñs spūs
 sanctus de quo accipis. dñs filius quē carne iduis. dñs tecū.
 dote disposiciōis individualis. federe amoris filialis.
 Munere gratificacionis singularis. Tecum dei filius
 in ventre. Tecum spiritus sanctus in mente. tecum
 pater in utroqz te replente. tecum dominus filius con
 substancialis in carne sua. tu secūm latens in gloria e
 terna. tecum dominus in uia familiari assistencia. tecū
 in patria faciali presētia. vbi tu iam secum in uisione
 clara et fructiōe beata. Ergo pcare vgo felix. ut nos
 thas secū dñs. quā sic ē tecū quā. Benedicta tu i mulier
 bo. designata uaticinio. Sanctificata i utero. electa p dei
 filio. quā spūs sanctus itrouit et tēplū dei osceant. quā
 uir nō tetigit h altissimi vtrius impregnauit. Dñe dicta
 tu quā vgo purissima fil' et mē ple beatissima. Cuius vgi
 mtati addit fecūditas. et fecūditati i deceptu sanctita
 tis. et sanctitati i partu iocūditas. quā beatā dicūt oēs
 generatiōes. tremūt demōes. Venerātur angeli. in vo
 cant peccatores. Benedicta regalis progemes tam dñs
 siderata veniens in hoc exilium. Benedicta danielis
 iclita proles. que heredem posuisti in regni eius solium

Ingen

dauidis

Benedicta tu gloria abrahe que ptulisti semē benedicti
ois oim gēciū Bñdca stella iacob. p q̄ lux vera venit in
mundū. Benedicta v̄ga aaron que nob fructū dedisti
saluciferū. Benedicta tu v̄ga radice yelle. de q̄ flos
pdit. Benedictus fructus vētris tui. quo benedict⁹
est mūdus. quo refect⁹ ē dei popul⁹. q̄ sanat⁹ ē egro
t⁹ q̄ erat semini⁹ relictus quo es. Et tu benedicta in
mulierib⁹ idē iter ymo veri⁹ sup mulieres q̄a nō q̄sivna
ex mulierib⁹ q̄ deipiūt carnali more. Cōceptū gestāt cū
labore ⁊ palun teū dolore. s̄ q̄ v̄go decept⁹ v̄go p̄perit
⁊ sine onere gūda fuit. ⁊ sine dolore fructū vētris sui
effudit. Ergo ⁊ tu nos bñditōis celestib⁹ in p̄t. q̄ es
sic benedicta in mulieribus. **Capitulū terciū.**

Benedict⁹ fruct⁹ vētris tui. idem te inter
ueniēte nos benedicat. quia ⁊ ip̄e ē benedict⁹
vt benedicat. ⁊ benedicat i ip̄so omnes tribus
terre. vt adeo p̄missū ē abrahe. Benedicā i q̄ benedicti
bus tibi atq̄ ite. ⁊ in semine tuo benedicentur vniurse
cognaciones terre. benedicentur in q̄ denūciacione veri
tatis sonante in omnem terram. benedicentur recep̄ciōe
lauacri regeneracionis delentis omnem culpā. ablacōe
primeue maledictōnis destructione dyabolice domina
cionis. benedicentur allacōe donorum spiritualium p̄pi
ciacione in fluenciarum celestium ⁊ multiplicacione bo
norum temporalium. **Juxta prophetam.** Benedixisti
domine terram tuam. auerdisti captiuitatē iacob. Re
misti iniquitatē pleb̄ tue. Mitigasti omnez irā tuam
videlicet mittēdo i mūdū benedictū fructū vētris v̄giāl
bēdictū i q̄ a dō p̄re gr̄az pleitudie. bēdictū ab ysaac
sub figurā v̄laie **In p̄riacha iacob.** Ecce i q̄ odor filii

mei tãq̃ odor agrũ pleniquẽ bñdixit dñs. Et det tibi de
 us de rore celi ⁊ de vbertate terre multitudine frumẽ
 ti ⁊ vini seruiat tibi gẽtes ⁊ adiuuãt te filij pãis tui q̃
 maledixerit te maledict̃ eie. Et q̃ bñdixerit te bñdictio
 bo r̃pleat. h̃ oĩa i h̃. fructu bñdictio ṽtris ṽginal' im
 pleta eẽ oĩstat. Cui⁹ noĩs odor agrũ mũdi r̃pleuit per
 quẽ ros g̃tle d̃ celo d̃scendit e⁹ frum̃to ⁊ uno id eẽ coz
 pore ⁊ sãguĩne suo mũdi⁹ uiuit ⁊c. Igit̃ ṽre lãdĩct̃⁹
 fruct̃⁹ ṽtris tui ihs xps. q̃ se l̃ r̃dicẽtes oĩm r̃plet bñ
 dictionum dulcedĩne. qui ñmo ⁊ qui maledicẽtibus
 se benedicẽbat qui se maledicẽtũ ob probãis ⁊ contu
 melijs tradidit vt nos donim̃us honoribus r̃stitueret
 Et maledictionem crucis subire voluit vt benedictio
 nibus salutis nos repleret. Et benedictus iterum idẽ
 s̃cundum hominem a deo patre ṽndicẽtione s̃p̃rituali oĩse
 trãct̃⁹. in sumã regalis ⁊ sacerdotalis presidẽciã digni
 tatis qua data est ei oĩs potestas i e. io ⁊ i terra benedi
 cendi i sp̃ualibus ⁊ in temporalibus. iudiciũ faciendi. p̃
 mia iuxta merita dist̃ribuẽdi. bonis bona. malis ma
 la. Et benedictus etiam quia enim celestium donõ
 rum sup̃ressuẽtĩ plenitudĩne ⁊ redundancia omnis
 gracie ⁊ veritatis repletis. vt de plenitudĩne bñdicti
 oĩs ip̃i⁹ oĩs acciperem⁹ g̃tã p̃ g̃tia idest g̃tã beatitu
 dinis p̃ g̃tia iuste ⁊ meritorie oprationis quã dat bñ
 dicit̃⁹ fruct̃⁹ ṽtris tui. Iterũ bñdicit̃⁹ idẽ bñdictõẽ
 laudis ⁊ publicacõẽ veritatis d̃claratus. mediator di
 ⁊ hominum xp̃ist̃us ih̃sus. qui natura dei filius. p̃p̃
 miaz factus eẽ filij hoĩs. vt nos natura filij hominũ filij
 dei p̃ illũ g̃tã fierem⁹. q̃ q̃q̃ ess̃ dei ṽt⁹ ⁊ sapia i mĩst̃al
 tũ sacrificiũ malõs eẽ q̃ sũere p̃ nob̃ semetip̃s eximãtũ

et forma serui accepta semel p̄ omnibz oblatuſ est ut
b̄ndiceret nobis ⁊ p̄piciacio fieret apud patrem p̄ pec
catis nostris ⁊ gustarem⁹ in hoc q̄ suauis est fructus
v̄tris tui. fruct⁹ quidē vitigenus. cuius uinū geriat v̄
gines. refrēnat libidines. ebrios facit sobrios. iracon
dos reddidit placidos. fructus aromaticus. cuius
masticacō fugat omne toxicum sanet oēm egrotum vul
neratos solidat. ⁊ sanos a lapsu p̄seruat. **De q̄ fructu**
q̄ nō gustauerit mortē ihene absq̄ dubio euadere nō va
lebit. fruct⁹ arbore⁹ q̄ v̄tute celesti format⁹ ⁊ p̄culsio
nibz m̄ltis fract⁹ i arbore crucis p̄ nobis aruit. ⁊ ru
bicūdi alliciēdo nos ibi apparuit. quē fructū q̄ sibi non
collegit nec d̄ ei⁹ dulcedine gustare laborauit p̄cul
dubio a uita p̄ximi exul erit. **Quare caede omnibus a
lijs creature pl̄tacois fructibus vtendum est finali
ter vt fruamur fructu orti aromatum v̄tris tui. orti
rosatum. v̄tris tui uinee engadi. v̄tris tui fructu
rubi moyſi adētis v̄ge aaromicē florētis fructu radice
yelle germinantis v̄tris tui siquidem. q̄a ex tuis pu
rissimis sanguinibus in eo format⁹ ⁊ maternali modo
nature uiribus in eo fact⁹ ⁊ augmentatus ⁊ tantem
ex eo in mundum mirabiliter natus. **Ihesus cristus**
qui interpretat⁹ saluator v̄ctus indiuſibiliter v̄cti
one regali ⁊ p̄tificiali. vt fit rex regum ⁊ pontifex futu
rorum bonorum saluum factururus populum suū a pec
catis suis. **Habemus ergo pontificem māgnū qui pe
netrauit celos. **Ihesum** filium dei potentem compati
firmitatibus nostris. quoniam languores nostros tu
lit ⁊ dolores n̄ros ip̄e portauit habē⁹ ⁊ regē māgnū in
surgētes inimicos v̄bo p̄sternere potētes i iudicio m̄iam****

pferentē ad ignoscēdū facile . non q̄rētē uindictam .
 h̄ p̄stolatē reorū p̄nitentiā . **H**abemus reginam magnā .
 Regis matrē plenā gratia b̄ndictā in mulieribus . que
 sedet ad dextrā ip̄i in celestibz . **A**ddeamus ergo cum
 fiducia ad thronū gratie ihu filij dei ut miam osecm̄
 gratiā iuemā . **A**ddeam⁹ osidēt ad thronū matris . ut
 ipsa mediatrice p̄pitiū habeam⁹ b̄ndictū fructū vetris
 sui ihm̄ existū . **Q**uid est ergo q̄ orātes non obtinebim⁹
 apud deū patrē qui p̄ redimēdis nob̄ p̄prio filio suo
 n̄ pepit . h̄ p̄ oibz nob̄ t̄didit illū icarnādū i utero v̄gis
 et suspēdū i ligno crucis . ut idē gustem⁹ fructū v̄
 tris tui . **E**t quid cuiq̄ d̄negabit cū fili⁹ p̄ nob̄ suscep
 ta patri denudabit vulnera . **E**t dicet . **P**ater quomā ego
 fili⁹ tuus . uide ea caritate q̄ me imūdū misisti . ⁊ oside
 ra vulnera mea q̄b̄ p̄cepto tuo hoīez redemi q̄ tibi oste
 do q̄ten⁹ ⁊ tu illoz miserearis . q̄s p̄ me redemisti . **I**ta
 q̄ ut hildogardis ait q̄ciēl̄ cūq̄ oipotēs p̄ p̄uis opibz
 hoīm irritat . fili⁹ eius ipsū vulnera sua ostendit q̄ tam
 diu aperta . q̄tum ad cicatricū apparēciam permanebūt
 quam diu homo in mundo peccat quare ⁊ a peccatoibz
 filius exigit ut genua sua iugit̄ ad omnipotentē patrē
 suum flectāt orantes . ut intercedente filio bona prestet
 eosq̄ ab omni malo liberet . confisus q̄ nulla vtiq̄ ibi
 esse poterit p̄tencium repulsa vbi tot intercedunt pie
 tatis iudicia . **M**atre ostendente filio que suscepit vulnera .
Et filio patri monstrante que suscepit vulnera . **E**cce q̄
 congrue q̄q̄z prouide a spiritu sancto effectum est . ut
 post dominicam oracionē i q̄ iubete filio petim⁹ a p̄re ne
 cessaria v̄triusq̄ uite subūgat oracō laudatoria v̄ginis
 m̄ris ⁊ gloriatorialisue pl̄ . ut ita confessione laudis

Amen

utriusq; benivolēciā capta iplis mediatorib; quē recte
petimus indubitāter obtineā? • **E**t subiūgitur amē
idest fiat vt matre aduocāte apud filium ⁊ filio apud
patrem utiq; exauiamur vel amē idest vere scilicet ita
est q; tu es gratia plena ⁊ dominus tecū ⁊ benedic-
ta tu in mulierib; • **E**t benedict? fructus ventris tui
ihs xpristus • **M**odis omnibus vt iūsum est • vel amē
idest fiat vt hec laus filij ⁊ matris semper ⁊ vbiq; per
sonet in testimonium veritatis xpistiane ⁊ in memoriā
exordij humane redempcionis ⁊ atq; taliter mortālibus
exhibite diuine miserationis.

Explicit expositio super Aue maria reuerendi
magistri henrici de bassia.

16

Incipit explicio beati Augustini episcopi
super Symbolum.

Queso vos fratres. ut nobis referati ho explici-
one symboli attentius audiat. quia h trina
uirtus symboli e sacmēti doctrina. illuminatio
animē. plenitudo credēdi. In eo si quid docet. aut di-
citur. et unitas e trinitas distincta. et trinitas psois. et o-
pulecia cretonis. et redēphio passionis. Hic nexus et fi-
delitatis ab soluitur. hic uite ianua panditur. h gloria
ofessionis ostēditur. Symbolum dilectissimi ffrēs breue
ē vobis. h magnū e sacmētis parū ostēdēs inuiciōe lati-
tudinis. h totū otinēs opēdio breuitatis. Exiguus ut
memoriam nō obruat. h diffusis itelligentiā supercedat.
ofirmās omnes perfectiones credendi. desideria oficē-
di fiduciā resurgēdi. Digne ergo et attentiores et fre-
quenciores. et pro ratione temporis ipsius puriores ad
audiendum symbolum cōuenistis. Quicquid enī pfigura-
tū ē i patriarchis. quicquid denūciatū ē i scripturis. quic-
quid predicatū est in pphetis. vel de deo ingenito. vel ex
deo in deum nato. vel de spitu sancto. q̄uis latenter of-
stentum sit. vel desūcipiendi hominis sacramento. vel de
morte domini et resurrectionis misterio. hoc totum bre-
uiter iuxta oraculum ppheticum. symbulum in se conti-
net confitendo tenendo. Ergo fratres carissimi conso-
lacione fidei. et gntia professionis misterio memorie cō-
mendacio. iam ad ipsius symboli perfectionis sacmētū
textūq; vīā? qd̄ ihūe mod̄ icipit. Credo i de. pa. om. et
Nosce dō? et nouim? ffrēs cr̄mī q̄ ad verā nōo p̄t recē
b̄titudiz pueire n̄ p̄ fidē. Stūsāt nemo p̄t eē n̄ edēdo hū

uixerit bene uiuendo . fidem rectā custodierit . quoniam
qui credit . merito inuocat ⁊ querit . In corde deus re
spicit fidē ubi nō se possunt homines excusare qui ore si
milant ueritatis professionem ⁊ cōde retendant impie
tatis errorem . Sicut enim nichil proficit fides q̄ ore
retinetur ⁊ corde non creditur . ita nihil pro futura ē
fides que corde tenetur . si ore non profertur . Unde
dicit apostolus . Corde credere ad iusticiam . ore autem
eamdem fidem confessione ad salutem proferre . Nam si
fides sine operibus . occiosa ⁊ mortua est . tamen sine
fide nemo potest placere deo . Ideo autem credamus i
deum patrem omnipotentem que sunt uisibilia ⁊ in
uisibilia . Ipse est deus pater ipse ē uerus deus . Quo
niam uerū eum dicimus agnoscamus eum naturaliter
filium deū genuisse . In quo autem deus . deū genuit e
qualem sibi . sine initio per omnia genuit . non minorez
neq; in ullo dissimilem . Proinde desiderantissimi credē
tes in deum patrem omnipotentem . omnium creatorez
Credamus . Et in ihesum xpristum filium eius unigē
eum dominum nostrum . Ipse est enim unigenitus de
us . non diuina potencia creatus . sed solus de patris sū
stācia nat⁹ . cui vna eētās vna dīnitas vna ⁊ coeql̄ p
omnia uirtus ⁊ potestas per ipsum nos deus pater mi
rabiliter creauit per ipsum nos de morte misericorditer
liberauit . **Qui conceptus est de spiritu sancto . natus**
ex maria uirgine . Qui d̄ deo p̄nat⁹ ē d̄ aē oīa tēpōm
ip̄e i tēpore ex maria uirgine nat⁹ est homo . ut idē vn⁹
de⁹ uer⁹ esset ⁊ homo . Qui cum in natura dī de⁹
eēt eql̄s p̄ omnia patri . idē homo fieri uoluit ut nos
faceret filios dī ut qd̄ ip̄e erat p̄ naturā eēm p̄griam .

Passus sub pōcio pilato . crucifixus mortuus . ⁊ sepultus .
 Ecce q̄nta p nob ptulit vngōit? de? . cui parū fuit . vt
 p salute nra nasceretur nisi isup pateret in cruce. **Au**
 dite fr̄s . q̄s p quibz tanta sustinuit . **Xps** vme? dei fi
 li? sedz carnis veritatē q̄ sumit a nob crucifixus ab inqs
 et ip̄is iudais . ip̄e mortuus ē p peccatis nostris . vt nos
 ad uitā reuocaret eternā . **Ipe** omnipotēs creator n̄r
 ip̄e dignat? est fieri redemptor n̄r . qui nō i . auro . nō
 i argēto hoīs creaturā qui oīa creauit ex nihilo sed p
 prio sāguine suo redemit . ⁊ p nobis crucis tormenta
 patienter sustinuit . **Ipe** nos ab eterna dāpnacione et
 morte redemit ip̄e p nobis mortuus est ⁊ sepultus . **De**
 scēdit ad infernū . vt nos mīa sua eleuaret i celū . **Vere**
 misericors ⁊ beat? . q̄ misericorditer uisitauit locū mi
 serianostere . vt nos p duceret ad locū beatitudinis sue
Deinde . **Tercia die resurrexit a mortuis .** **Ipe** p no
 bis ptulit mortē vt nostrā nob redderet immortalitē . ⁊
 uitā xps mortuus est sedz carnē . vt nos carnaliē p ip̄o
 moi l' deupiscēcijs mūdi nō timerem? . **Resurrexit** crist?
 a mortuis . ut nos resurrectōz etissime cōderē? . **Ascēdit i**
celū sedet ad dextrā dei patris oīpētis . vt nos cōderē?
 si eū ex toto cōde seqm̄ bōa op̄acione q̄ ip̄e p̄cessit nos
 eū seqm̄ aīa ⁊ carne . **Quia** q̄ ascēdit redēptō illuc ascē
 deret redempta familia . si non deest sequendū illuc cristū
 ani cordis affectus . **Xp̄istus** nos sua morte reuoca
 uit ad celestem patriam . **Et** nos ecōtra remanendo i
 peccatis . amamus p̄cius terrene peregrinaciōis exi
 lium . **Cristus** nos proprio sanguine ad eternas diuici
 as op̄ariuit . nos ecōt i eterna idigēcia volum? r̄māere
Crist? sic ascēdit i celū ita ide r̄etur? ē iudicare uiuos

et mortuos. Qui uenit cum mansuetudine. uenit cum magno terrore. Quae iudicij sui aduentum diligunt iusti. ut accipiant regnum. Timet in iusti. ne in igne mittantur eternum. Quia propter dilectissimi patris quam illud iudicium ueniat unusquisque nostrum opponat carum suam. et corrigat uitam suam ut non cum ipsis ad penam sed cum iustis perueniat ad coronam. **Credentes** itaque in deum patrem. et filium eius unicum dominum nostrum ihesum christum. **Credamus** Et in spiritum sanctum. qui est uerus deus. sic pater et filius quia ipse est unus pater et filius spiritus sanctus. **Pater** ergo et filius et spiritus sanctus. sancta trinitas naturaliter unus uerus et bonus est deus. **Hec** est una fides. hec est uera fides. per quam iustificamur. per quam ab omni peccato mundamur. **Credamus** ergo Sanctam ecclesiam catholicam. sine qua et extra quam nemo saluatur. In qua omnis qui crediderit et baptizatus fuerit. omnium peccatorum suorum remissionem consequetur. et uitam eternam quam in semet ipso nobis demonstrauit christus. ut de illa nos nullatenus dubitemus saluari. Quia propter dilectissimi bene uiuamus ut non ad penam. sed ad eternam uitam resurgamus. **Per** christum dominum ac redemptorem nostrum uiuentem et regnantem per omnia secula seculorum.

Alia explicatio super Symbolum.

Quod attendere fratres. carissimi quanta dei pietas sit erga humanum genus. **Omnipotens** deus creator et conditor angelorum et hominum omnis creature uisibilis et inuisibilis patrem se uoluit uocari ab homine et per filium habere quos fecit ex limo terre. **Si** ego edis deo dominum reliquum si dum sequi uolueris sequere deo non placeat diuitare peccata. **Gaude** et exulta. quia unum eundemque deum habes et patrem ipsum cole ipsum dilige ipsum fac uoluntate.

Nihil id ydolorum eulorum et superstitionibus paganorum cogites. quia deus est omnipotens et omnia que tibi promittit potens est reddere. **E**t in ihesu christum filium eius unicum dominum nostrum. **N**isi enim eundem dei filium. eundemque christum filium hominis tota mente absque ulla hesitatione credideris atque confitearis. nec patrem tibi prodiderit confiteri. **C**rede ergo filium dei unigenitum. ab ingenito deo patre uitam a uita. uerum deum de uero deo. coeternum et coessentialium. coomnipotentem et coequalem per omnia patri. et ad eterna cum eo et cum omnibus sanctis eius gaudia mereberis peruenire. **Q**ui conceptus est de spiritu sancto. natus ex maria uirgine. **C**um spiritum sanctum ministratorem tante natiuitatis audieris. nullatenus dubites uirginem potuisse concipere. **C**ur non credis eum in utero incorrupte uirginis potuisse hominem figurare. quem credere debes hominem fecisse de limo terre. **N**ec maius dubites uirginem masculis post partum. quia qualiter hoc facere eum sit. **H**umana sermo neque humana sensus potes comprehendere. quomodo deus pater uoluit filium suum coequali sibi per omnia. in nulloque dissimilem humanam per homines suscipere carnem. ut omnibus sibi credentibus. eiusque obsequiis uoluntati eternam uitam largiret et gloriam. ut homines ad ymaginem dei factum et per inuidiam deceptum dyaboli. atque a regno expulsum eterno per unicum filium suum carnem assumendo. et humanam naturam sustinendo. erueret a dyabolo. et regno restitueret eterno. **Q**ui passus est sub pontio pilato crucifixus mortuus et sepultus. **Q**ui propter te humane carnis accepit corruptionem. ipse protua redemptione et salute humanitate quam accepit crucis pertulit passionem quia passio illius nostra est uita. mors illius est liberatio nostra.

Tercia die resurrexit a mortuis . Si te triduanā dñi se-
pultura turbz . resurrectō glōiosa firmz . Quicquid e-
nim ifirmitatis audis i xpō nrē h̄ necessitatis nrē re-
demptōis ē cā . quicquid glōrie . eius ē pp̄e potestatis
Qui ido mortu⁹ ē . vt nos reuiuisceret . ido resurrexit
vt nos ad uitā resuscitaret eternā . Ascēdit ad celuz .
sedet ad dextrā dei patris omnipotētis . Si tibi magnū
z p̄ciosū videt̄ . q̄ p te fili⁹ dei p̄pēdit i cruce . illudqz
sublime . qd̄ ascēdit i celū ill⁹ te multo magis stupere o-
portet . q̄ p te mortu⁹ ē z sepult⁹ . Quia ad h̄ d̄ scēdit
vt ea q̄ humāe displicēt ifirmitati . p tua salute sufferz
z te ad eternā . z celestē glōiā secū pduceret . Inde v̄-
turus ē iudicare uiuos z mortuos . Ipse q̄ ab iiquis te
imp̄is iudicat⁹ ē ad mortē . ipse oēs gētes z iustos iu-
dicatur⁹ ē ad glōiā . oēsqz imp̄ios detrusur⁹ ad p̄naz
Et i sp̄m sc̄m . Sicut credidistis deū patrē omnipotētē
z filiū ei⁹ vnigenitū pari fide z veneraciōe . Crede sp̄m
sc̄m vnū deū eē . patri filioqz coeql̄e i oibz . i nulloqz dissi-
milz . Sāctā eccl̄iaz catholicā . sanctorum comuni-
onem remissionem peccatorum . In qua omnis qui re-
natus fuerit ex aqua . et spiritu sancto . eternam omni-
um percipiet indulgenciam peccatorum . Extra quam
omnes iniqui z imp̄ij ad supplicia deputantur eterna .
Carnis resurrectionem . z vitam eternam . quod meristi
gloriosa . resurrectione audisti completum . hoc in te
omnino infuturo iudicio crede esse complendum . Et
carnis tue resurrectio . te reparet . in eternum . Nisi
enim credideris reuerendum te esse post mortē . ad
premiū vite eterne peruenire non poteris . Si au-
tem credideris . eternis gaudijs inseraris .

Per xpm dñm nostrum. viuētem ⁊ regnantem cum
patre ⁊ spiritu sancto nūc ⁊ semper. ⁊ in omnes eter-
nitates seculorū seculi. amen;

Explicit explicio super Symbolum

*Incipit sermo beati Augustini episcopi.
super orationem dominicam;*

Quoniam domino gubernante. iam estis in uia
regia constituti. ⁊ prope est dies quo ad
celestis regis veluti consistorium uenietis.
moneo vos carissimi. ut precem legitimam
patri ⁊ offerendam ante discatis. **N**ā quia fastidiosa
mens hominum. ⁊ ignara celestium. nec inuenire pote-
rat. quemadmodum deum digne precaretur. ipse uero
dominus. ⁊ magister noster ostendit. ⁊ docuit per
se quidem sanctos apostolos. per illos autem nos. quo-
modo debeat orare. **S**ic inquit orabitur. **P**ater no-
ster qui es in celis. sanctificet nomen tuum. adueniat reg-
num tuum. fiat uoluntas tua. sicut in celo ⁊ in terra. ⁊c. **D**
vere celestis oratio. que tota est oratio. **N**am singula
verba si pro ut sunt lacius tractare uoluerimus. dies
atque sermo deficiet. attamen breuiter precurramus di-
cimus. **P**ater noster qui es in celis. **S**ic incipien-
do. bonitatem dei ⁊ gratiam protestamur. **N**am quan-
do nos terrestres. ⁊ miseri imbecilles. ⁊ mutiles serui
auderem⁹ uultu leuantes. dicere pater noster. nisi ipse pro suo
nobis uigenti hanc fiduciam prestasset. sicut scriptum est

Quotq̄t eū receperūt . dedit eis potestātē filios dī fieri
hīs q̄ credūt ī nomine ei⁹ . **A**ccepta igit̄ potestate vo
cam⁹ deū patrē . q̄a p̄ fidē spiritū adopciōis accepim⁹ .
vt nos factos dī filios ḡtulem̄ . **D**e idē dicim⁹ . **S**ācti
ficeſ nomē tuū . **H**oc actio ḡtiaz ē . **V**eluti si dicatur
Sāctū sit ⁊ benedictū nomē tuū . **D**ebz enī gratias
agere . qui gratiā meruerūt . **A**dueniat regnū tuū . **N**ō
vtiqz vt icipiat ille regnare e⁹ regnū ē regnū oim secu
lorz . s̄ h̄ optam⁹ . ut finē faciat nostris malis . ⁊ veniens
de celo nos assumat ī regnum . **H**oc enī dicto amone
mur . vbi vitā nostrā ⁊ substāciā ⁊ regnū sperare debe
am⁹ . **S**imilit̄ dicim⁹ . fiat volūtas tua sic ī celo ⁊ ī ter
ra . **N**uis enī obstat dō quo minus fiat voluntas eius
vbiqz . **S**ed hoc oramus . vt sicut ī celo fit voluntas
dī . vbi nullus offendit . itā virtutem nostris animis
tribuat vt eius volūtatē nos qui sumus ī terra fa
cere ⁊ implere possumus . vel certe cum dicimus . fiat
voluntas tua docemur ad dī semper non ad nostram
respicere voluntatē . quia ī nostra voluntate aliquo
ciens contraria sunt . ī domini autem voluntate vita
est semper ⁊ bonitas . **C**onsequenter iam post celestia
etiam terrestria postulamus sed tamen necessario . **N**ā
dicimus . **P**anem nostrum quotidianum da nobis ho
die . **S**apientia vera ⁊ diuina prouidēcia docuit et
panem solum petere . ⁊ hodie nominare . **H**oc enim dic
to . ⁊ auiditas cum auaricia tollit̄ . ⁊ humanē vite illi
nuatur incertum . secūdum illud . **N**olite solliciti esse ī
crastinum vere enim inconueniens esset eum ī mul
tos annos et tempora vel certe ī alium diem necessaria
postulare . cui forte sub nocte esset vita finiēda .

Sic enim et ille auarissimus diues. qui restructis horreis
 et repletis dixerat ad animam suam. **H**abes multa bona in
 annos plurimos epulare et. audiuit a domino. **S**ulte.
 hac nocte repetent animam tuam. **Q**ue preparasti. cuius
 erunt. **C**onpeter ergo oramus. panem nostrum cottidianum
 hodie dari nobis quia crastinus dies qui equid pariat
 ignoramus. **D**icimus deinde. dimitte nobis debita nos-
 tra. **D**ebita. frateres. peccata intelligunt. **N**am debitum
 contrahitur. quociens. delinquitur. **N**on debitum qua-
 doque in iehenna solui necesse est. **E**t quia humane fra-
 gilitati non deest unde delinquit. ideo petimus. ut debi-
 ta nostra. nobis dum sumus in corpore dimittantur. ne
 usque ad nouissimum quadrantem desuadeus. **B**ene au-
 tem aduigetur. dimitte nobis debita nostra. sicut et
 nos dimittimus debitoribus nostris. **V**ides carissime.
 quantum nos cotidie. diuinus sermo perstringat.
Dimitte ergo ut dimittatur tibi. **H**abes aliquem de-
 bitorum. qui in te peccauit quod forte iniuriam tibi fecit.
 dimitte illi rogati indulge poscenti parce penitenti. ne dum
 denegas pietate fratri tibi claudas indulgentiam patris.
Jam vero utilissimo fine oratio facta operatur orando orra
 temptatio et malum. **D**icimus enim ne inducas nos in tenta-
 cioem. sed libera nos a malo. **I**nducit deus in temptationem
 homines cum temptari permittit. **T**emptat autem. non quasi nocentem
 nescimus humanarum sed suos ut fideles faciat in seculo mani-
 festos sic scriptum est. **V**asa figuli probat fornax. homines
 autem iustos temptatio tribulacionis. **S**ic abrahaz te-
 mptauit in filio. et honorauit. **S**ic iob dando in te-
 mptaciones varias probauit. **S**ic sanctos apostolos
 sic beatissimos martires per ignem quod et gladios conuauit.

Ex quo apparet. a deo tēptacōnes huiusmōi puenire ⁊
dyabolum nichil sine pmissione valere. Ergo deus sol⁹
adorandus est. qui potest educere de tēptacione. Edu
cit vero eum liberat a malo. **A** malo autē liberat. quādo
sup id quod possum⁹ nō nos permittit tēptari. **H**abitis
fratres ostēsū ⁊ quē debeat is orare ⁊ cui grācias age
re. ⁊ cuius cupere regnum vl' expectare voluntatem.
deinde dtra tēptaciōes ⁊ malum cui⁹ sit auxiliū pre
stolandum. **E**cce ī paucis omnia. ⁊ ī breuitate opleta
Quia ēgo nō difficile discitur ymmo facile retinet⁹ oēs
hortor tam viros q̄ feminas discite retinere / vt cum fu
eritis grāciā domini quam cupitis cōsecuti. inter om̄s
sanctos ī hāc precē ore dsono proferre possitis. ⁊ cor
de mūdo diligere. vt xp̄s sedens ad dextram patris.
in ore vestro sua verba videns. ⁊ in corde vestro sua p̄
cepta. ⁊ h̄ vos custodiat. ⁊ in futuro dignos efficiat.
ipsi gloria in secula seculorum ;

Explicit sermo beati Agulini
de oratione dominica ;

